

DINTRE MONTI 1/13. DIECEMBRE 1854.

Unu respuunsu incheatoriu la cele din Blasiu 10/22. Augustu 1854 Nr Gaz. 67.

Celu bogatu a facutu strembatatea, si elu sa maniatu. Celui seracu sa facutu nedreptate si elu se roga de iertare. Sirachu cap. 13, v. 4.

D. corespodente Bl. incepundusi articolu sen cu aceste: „Unu corespodente de suptu Carpati in Nr. 62 acestei Foi, uitandusi de tote legile cuviniencii catra sene si catra publicu casca gura catu de mare se si verse veninulu asupra capitulu Bobianu din Blasiu. Negresitu acestu capitulu trebuea se fia gresitu — — in contra drepturiloru clerulu pentruca unu subalternu se*) se desbrace intru atata mesura de buna cuviniencia catra unu corpu asia inaltiatu in hierarchia besericésca . . . capitulu Bobianu — — are nu numai detorintie si conditiunile, ci si drepturile si privilegiele sale. — In catu pentru drepturile sale nu sta subu controla nimenui, si nu are de a da seama cu atata mai pucinu clerulu diecesanu“ crede ca cu mustrari va fi aperatu capitulu Bobianu de pretensiunile clerulu diecesanu formate la capitulu reorganisandu alu mitropoliei si la cele non-insientiande eppli; inse pretendentele cleru de si frantu de greutatile sarcineloru, si storsu de ardorea dilei in servitiulu diecesei, totusi se incumeta si preste parietele din midiu locu a Dlui coresp. Bl., redicatu

*) Capitulu Bobianu asia daru nu isu comune drepturile clerulu diecesanu, precumu nici acestui i su comune ale capitulu? E Dle corespodente diverse drepturi, diverse interesuri, diverse intentioni, scopuri, si nesuintie!! Apoi inaintarea si sporirea besericei rom. unite nu va fi ea caletoria racului si ca marsiulu melcului? Coresp.

din „detorintiele, conditiunile, drepturile si privilegiele-i sacre, a se intende din profundulu supunerei suale, ca si elu se adjunga si se guste ore candu din dulcetile Eldoradului, dela carele atata se opresce si se alunga de catra D. coresp. Bl. Mainca elu, cl. dieces. nici ca judeca acelu pariete a fi de asia consistentia, catu se póta si se debue si in viitoriu opri unirea puteriloru, de si umilite ale clerulu diecesanu rcele inaltiate, ale capitulu, spre o culucrare pentru binele besericei, carea e comune amenduroru. — Deci se vedemu. —

Ce se tine de detorintiele ven. capitulu, provocate de catra D. coresp. Bl., — — —, din aceste clerulu diec; abie i va fi cunoscuta alta de cátu ceea, a se sustiné pre sene, si pentru sene; in privintia cestei sa disu de alta ora in aceste Foi, ca prin straformarea laudatulu capitulu, esistintia nu iar fi periclitata, si acesta e capulu lucrulu.

Altu ceva e cu conditiunile capitulu Bobianu, cunoscute din praxa, adeca. ca individele intrante in acelu se fia celibi, si — ca sa fia alesi de celialti membri capitulari. Urmarile acestoru conditiuni le simte clerulu, si aci facu materia cugetarei nostre.

E cunoscutu, si se dise si de alte date, cumca beserica romaniloru, candu se uni cu cea apusana romano-catholica, si-a retienutu cu cuvinte apriate dreptulu disciplinei pre-avute al Besericei grece-a carei hierarchia are numai 2 plase de preuti, so, cohindni dupo starea casnica, unii carii la intrarea in hierarchia au imbraciosiatu statulu casatorescu, si altii carii celu calugarescu, a tria plasa i-a fostu necunoscuta. In beserica romaniloru inca n'a fostu alta plasa de preuti de catu cele done pona la eppulu B. Acesta a inceputu a chirotoni preuti celibi.

Acumu dara in diecesa Fogarasiulu capitulu

de canonici, iar celibii nu numai preiubiti de eppulu, dar ei singuri predestinati la canonicie, apoi cu acésta insocite nisece salarie mari, neaudite prin tóta diecesa, demnitati impúnetorie presté clerulu diecesanu, privilegiare, si fora respundietate. Au poteau fi zacharale mai atragatorie pentru fantasia tineriloru, preparandi la preutia, necunosctori de lume si de natura sua propria, si doritori de marire, splendóre, si de stare buna materiale? Nu intrau inca bine in clerica unii ca acefii, si acumu dedeau a se visa in canonicie; amu vediutu carii din anulu primu alu studiiloru de filosofia purtau la gutu colarie rossie, simbolulu asecuratei canonicia, pentru ca si densii si dedusera parola celibatulu. Aceastasi dara o si implineau indata dupo absolvirea teologiei, er' altii, dupoce o incercare seu alta, de a se casatori, unii imbucura cu rezultatele asteptate, se intorceau cu o perpetua ura jurata asupra casatoriei, si se chirotoneau celibi, ca ci celibatulu era creatura acea benevola, carea nu repudia pre nici unulu. — Inse durere ca pentru unii zacharalele purtau unu sambure de amaratiuni si nefericitate; ca ci canonicatele Bobiane numai siepte, er' competitorii loru 7 x 7 adeva atati, cati nu si poteau adjuge dorintia; aceasta le si stetea in ochi multoru acusi dupoce se aplicau la statiiuni, care li se pareau a nu fitca; mergatorie destulu de securu si repede spre canonicie, seu ca au apucato altii inaintele, in asia situatiuni judecanduse inisielati in sperantie, si scopuri; unii carii aveau angeri mai nepotenti, ca diendu de pre calea moralitatei, acusi se stengeau prea tempuriu trupesce si sufletesce, altii parasiu hierarchia, ca se se casatoréscu si treceau la ale lumei; asie intr' acestu modu fu lipsitu clerulu diecesanu de multi barbati, crescuti cu spese pretiose, si calificati pentru statulu preutiescu, carii daca nu se amageau prin luciele conditiuni ale celibatulu, remaneau credentiosi lucratori in vinea Dommului pentru beserica romana.

Ne va inturna cineva vorba, ca si din preutii casatorii se au facutu nedemni de statulu preutiescu. Aceloru le respundemu, ca casuri extraordinarie s au pututu intempla; inse statulu casatorescu, e dela Ddiu; S. sua a vedintu, si a disu, ca nu e bine se fia omulu singuru pre pamentu, deci fece, si-i dede lui ajutoriu pre Eva. — Acestu institutu ddiescu nu se pote deslicentia, fora a se deslicentia insasi geantu omenescu, er' institutiunile omeniloru

numai pon' atunci debue se stee pona candu nu se facu stricarorie ase redeica preste cele divine nici odata nu. Intre aceste institutiuni omenesci se numera si celibatulu, carele spre mirarea a tota crescintatea se lega cu puterea de beserica romaniloru in seclulu 19-le, de ora ce necesitatea lui nici conditoriulu Bobu, nici D. coresp. Bl. nici altulu de pre fatia pamentulu nu o a demunstratu nicaiurea, nici o voru demustra. — Alta dintre conditiunile capitululu Bobianu e ca individuele se i fia alese de insusi capitulu cu votatiune secreta dupo pluralitatea voturiloru, prin urmare corpulu capitulare (unu statu nou in statulu clericalu alu diecesei Fogarasulu) se crea seu se face elu pre sene fora iniriurintia straina. — Unu corpu ca acestu, carele in puterea dreptulu de asie o restauratiune debue se devina de totulu omogeneu in principiu, interessu si simtiementu, bunu seu reu, progressivu seu regressivu, ca institutu monasticu de sene si pentru sene fia! inse ore e calificatu a governa unu cleru, si o diecese asie ramurita, care cu atate eterogeneitati e marginasia, judece altii. —

In privintia drepturiloru capitululu Bobianu, numai pomenindune, ca le are, togma asie de seraci ne lasa D. coresp. Bl., cumu ne aflase, seu dora ca a volitu se le invetiamu din Istoria besericesca a D. c. Basiliu Ratin, unde la p. 200 asie scrie: „Canonicii seculari — au capetatu diverse drepturi preste clerulu celu de diosu; pentru ca li formandu senatulu eppului, acesta numai prin cuintielegerea si culucrarea capitululu canonicale potea implini lucrurile cele mai mari, care se tineau de tota diecesa, er candu era eppia in Vacantia, canonicii gubernau diecesa prin vicariulu generalu alesu de sene pona candu se alegea altu eppu. Unele capitule au dreptu exclusivu a alege pre episcopulu; al nostru numai cu clerulu denpreuna are acestu dreptu. Inse trebuie se spunemu Dlui corespondente Bl. ca drepturile nu se casciga numai prin inductiune. v. g. capitulele (se intiele ca in beserica apusulu) foiosenduse de aceste seu cele ocaiiuni seu impregiurari si-au atrasu asie si asie drepturi; ele debuescu a fi fundate in legi si in canonele sinodeloru, la noi romanii in Pravila; care si maiate laudatulu autoriu in o spuna de norma disciplinei besericei nostre. In specia.

Pentru administratiunea diecesei, si gubernarea

clerului episcopiei Fogarasiului e sciuta, ca care dreptu l'au avutu epii inainte de esistentia capitulului Bobianu același lau tinutu si lau eserceatu, si dela redeicarea acestui încóce neangustatu, si neimpartitu cu vre o putere ingerente (inghiesuitoria) si aceasta in lucruri mari si mici, tinutorie de tota diecesa, seu numai o parte. Juratii scaunului arhierescu, erau aceia, carii dupo ce sau intreroptu sinodele anuali, erau se se asculte de epi in lucrurile cele mai momentose, inse capitulu Bobianu nici a fostu reprezentantele sinodului, nici alu juratoru clerului, si pentru aceia epii au fostu si sunt liberi a asculta, si a urma parerea capitulului Bobianu seu nu, in negociulu gubernarei clerului si diecesei suale. Aceastasi are si pravila la glava 12. unde dice: Episcopulu este si se chiama vediutoriu si purtatoriu de grige tutororu cresciuniloru, carii sunt in eparchia lui avendu volia de plinu . . . si se fia volnicu preste tote lucrurile besericesci s. a. —

Ma inca dupo Pravila nici muriindu eppulu, nu remane nimenui dreptu a trage la sene administratiunea seu gubernarea diecesei, si apoi a o conferi altui. Ca la Glava 74 a canoneloru St. apostoli sé cetesce: „Murindu eppulu nu pote pune episcopu in loculu Seu. Telcu. „Cela ce va se ise dea in mana episcopia, acelaia cadese se puna si se se canonesca de episcopii eparchiei, er la mortea lui de va vre se puna elu episcopu in loculu lui nu se cade, ca nu e dreptu a face moscenii si cele có sunt ale lui Ddieu, se le daruesca patimiloru omenesci, ca nu e nici unu folosu nici e datoria biserica lui Ddieu suptu moscenii a o pune.“ Asie dara daca eppului Bobu nu ia fostu iertatu a pune altu episcopu in loculu seu, omu acusi muritoriu, ore potea santia sua funda unu corpu (capitulu cu sanctiune perpetua valitura sanctionatu (carele si preste sute de ani elu se ocupe eppiscopia vacante si se o conferedie altui spre administrare? Unu corpu carele precumu ne spuné D. coresp. Bl., cu diverse drepturi, privilegie s. a. e diversu de clerulu diecesanu! — Seu dora altu ceva prescrie Pravila pentru asemine casu de morte a eppului. Ca la Glava 57 cetimu: Dupo mortea Archiereului se nu rapesca nimene unealtele lui ori ce sar afla, ci numai inaintea a totu clerulu se le fia Iconomulu casei cu scrisoria pona va veni altu archiereu se le fia dela deusulu.“ Aceste s'aru vede a dice: ca preutimea diecesana, care se afla impregiurulu

episcopului, diaconi, archidiaconi protopopi, generalu vicariu s. a. (dar nu vreunu corpu privilegiatu, diversu de cleru) averea remasa de episcopulu e incredentiata economului episcopescu spre pastrare pona la venirea Dui arhiereu. (In diecesa Fogarasiului bunurile nemiscatorie seu moscielle le cuprinde fisculu, ca pe langa acea conditiune le a si donatu spre intretinerea eppului) si togma asie au de a purcede si cu averea cea sufletesca, ca pastorirea credentiosiloru aceasta se o incredentiadia economului celui sufletescu, vicariulu generale, ca unu cunoscutoriu-a lucrurilor diecesane inca vietuindu eppulu, si dinsulu inca cunoscutu — celoru de prin diecesa; spre ale intielege si urma aceste nu face trebuintia nici de o agerime a mintiei, nici de vre unu privilegia. Ce se tine de dreptulu inriurintiei capitulului Bobianu in alegerea eppului, daca e fundatu undeva, seu nu? Acuma acea specialitate i o insemanu, cumca pona candu corporatiunile incurgu in lucrurile publice, ce sunt in afara de sene, precumu incurge si corpu calugarescu Basilianu din Blasiu in alegerea eppului, numai cu unu sau doue voturi, capitulu Bobianu totu catu e adeca individuu, almente, seu fia carele canonicu cu votu senguraticu lia parte in alegerea eppului diecesanu.

Vine acumu ordinea la privilegiele Dlui coresp. Bl. cu care redeica corpu capitulului Bobianu preste clerulu diecesei Fogarasiului. — Hei Die coresp: totu romanulu scie, cumca natiunea sua de candu a incetatu a avea numai unu capu si unu trupu, seu corpu cumu dici domniata, la bine si la reu, la folose si la greutati; de atunci a datu spre apunere, de carea inca o mai poti teme. Lovitura cea dintai i se dedese prin privilegierea unora la bine si la folose si restringerea altora la rele si la greutati; in urma i se dise, ca privilegiele nu sunt ale privilegiatoru romanii, ele suntu ungresci, ca romanii nu au nemica, ci numai propter patriae emolumentum ad principis et regnicolarum beneplacitum tollerantur, apoi caroru li se dau privilegie ungresci, acele li se impartiau numai ca se tiena cu Ungurii in contra romaniloru — et horum meminisse abhorret! Si iata ca pe candu natiunea se afla er numai subu unu capu, Mantoi toriulu seu Imperatu Franciscu Iosefu I, spre renascere, pe atanci clerulu diecesei Fogarasiului se destépta pe nimeri-si cu unu corpu privilegiatu, carele precumu vre D. coresp. Bl. se lu recuq sca

daca nu multu, intru adevèru nici mai pucinu nu e de catu fu pona la anulù 1848. Domnia pamentesca (possessoratus, Dominium terrestre classis nobilium etc.) asupra asie disiloru iobagi, coloni, tiereni, glebae adscripti; adeca precumu vre D. coresp. capitululu cu detorintie catra sene si pentru sene, cu conditiuni, cumu e; placu, cu drepturi catu pôte mai multe, si cù privilegiuri, care voiescè a si proiepta, er' clerulu, dieces. subordinatu lui, pôrte sarcinile intru supunere, taca si pretensiuni nu faca, altmodu se mustra, si scie Ddièu ce mai inca. —

Ca ci prerogativele insirate de Laudatu D. coresp. suntu intarite prin testamentu, si suntu sanctionate prin Imperatulù Franciscu I. si prin scaunulu apostolescu sanctione perpetuo valitura. E bine Dlu meu! dar sa disu de alta data, ca eppulu Bobu testamentu validu dupo pravila putea face numai despre cele aduse dela Orman seu fia ca si despre cele dela M. Vasarheliu; er' cele cascigate in episcopia aveau se fia ale episcopiei, seu clerulu diecesanu, er' nu a altui corpu separatu de cleru. — Apoi despre sanctiuni si diploma au nu scie D. coresp., Ca in aceea aperte seu tacite debue se fia clausula: salvo tamen jure tertii; tertiu lu aci e clerulu: diecesa a carui dreptu de si a statu passivu dela sanctionarea Dsale, inse nu s' a stersu, nici e irreclammaveru. Fora de aceea se mai scie, catu de multe sanctiuni sau facutu dupo informatiuni sinistre, care pe romanu la usturatu pon' in sufletu. De asemine se plangea si insusi eppulu Bobu pe la anu 1792 catra Majestatea sua Franciscu I. si anumitu asupra asia numitei resolutiuni Alvincziane, prin carea deregatoriele tierrei se conferu tôte Unguriloru, secuiloru si sasiloru, er' romanii se porte grentatile tierrei. — Si au nu prin scaunulu apostolescu pe la anu 1721 sa desanctionatu mitropolia Belgradului in simpla episcopia a Fogarasului, si iata ca mai multu de 5 petrare de secolu se cerura, si catu lucru si spese? pona se resanctiona er' in demnitatea avuta. Blastamulu smintitei sanctionari pica asupra insen-

cerului informatore, nu asupra sanctionantelului, carele se supune a fi vrutu a face bine nu reu.

D. corespondente Bl. in aretatulu articulu catra causele, din care dsale ei place a desvatuì seu a trage la indoiela insurati la caonicie, adaugundu si aceasta, ca casatoria canoniciloru aru fi stricatiòsa administratiunei diecesane „determinarea asta (si fia? seu nu? Prenti insurati in canonicia) dice Dlui „va urma de ci inainte: si de va fi in favorea insuratiloru, Dloru au de a se bucura*.) Inse óra bine va fi si pentru administratiunea diecesana? E alta intrebare. Celibiloru li se imputa nepotismulu uneori cu cale, uneori fora cale, dar insuratiloru canonici ce nu h „a imputa. — Presupune 10. canonici metropolitanii cu familii numeroase, cumu daruesce Ddièu pre toti cei seraci. Ci si se lasamu pre cei dela Gherla, si dela Lugosiu.“ —

Au mai remaneva vre o fundatiune catu de mica, vre unu vicariatu, au protopopiatu, seu vre o parochia mai grasutia, unde se mai ota incape si altu sufletu de catu feciori, gineri, nepoti si protegati de ai Dloru canonici**) si candu DD. canonici s'aru nevoli, catu aru poté se fia impartiafi, ce voru dice DDle canonicese?“ — — Apoi mai la vale „O! candu aru fi capitulele romane dotate numai ca cele de midiulocu latine, atunci a la bonheur, însórese toti canonicii, cati voru ave venitu nu de cate 10—20 mii, ci macar de 3—5 mii fl., altmintrea canonicia insurata va fi o seracia lucia, fala gola, straitia usiora“ — ne da ocaziune, pe lenga unu resonetu la acesta-i profetia si parere stravagante, a dice si noi ceva in esta cauza. (Va urma.)

*) Ore nu si natiunea romana carei pon'acumu ei cresce ceva intielegentia mai numai preutii si carii erau impregiurulu acestoru: cantorii fetii, campanatorii celiu din antaiu din presusulu (purum lucrum) bieteii portiuni can. carele abie putea face 100 seu 200 fl. Au nu s'ar pute astepta mai imbucuratorie cresceri dela canonicii cu 1000—2000 f.?

Coresp.

**) Canonicii insurati cu protegati, ca cei celibi nu au protegati!!!